

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 71 0 P 048191 13 Rev
Banja Luka, 05.3.2014. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija: Darka Osmića, kao predsjednika vijeća, Biljane Tomić i Rose Obradović, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja V. M., sin O. iz B. L., Ul. ... br. ... i Z. L. iz B. L., koje zastupa punomoćnik B. K., advokat iz B. L., protiv tuženog Z. DOO B. L., koga zastupa punomoćnik S. P., advokat iz B. L., radi isplate, vrijednost spora: 78.508,00 KM, odlučujući o revizijama stranaka, izjavljenim protiv presude Okružnog suda u Banjaluci broj: 71 0 P 048191 12 Gž 2 od 14.5.2013. godine, na sjednici održanoj 05.3.2014. godine, donio je

P R E S U D U

Revizije stranaka se djelimično usvajaju, preinačava se presuda Okružnog suda u Banjaluci broj: 71 0 P 048191 12 Gž 2 od 14.5.2013. godine, te se djelimično usvajaju žalbe stranaka i preinačava presuda Osnovnog suda u Banjaluci broj: 71 0 P 048191 11 P 2 od 17.2.2012. godine tako da se snižava iznos dosuđen tužitelju Z. L. i obavezuje tuženi da ovom tužitelju isplati iznos od 34.612,38 KM, sa zakonskom zateznom kamatom od 19.6.2003. godine do isplate, a odbija zahtjev tužitelja V. M. za isplatu iznosa od 25.434,06 KM, sa traženom zakonskom zateznom kamatom na taj iznos i obavezuje ovaj tužitelj da tuženom isplati iznos od 4.977,50 KM, na ime troškova parničnog postupka, dok tuženi sam snosi ostale troškove parničnog postupka, kao i tužitelj Z. L. svoje troškove postupka.

U ostalom dijelu revizije stranaka se odbijaju.

O b r a z l o ž e n j e

Presudom Osnovnog suda u Banjaluci broj: 71 0 P 048191 11 P 2 od 17.02.2012. godine obavezan je tuženi da tužitelju V. M. (u daljem tekstu: prvotužitelj) isplati iznos od 25.434,06 KM i tužitelju Z. L. (u daljem tekstu: drugotužitelj) iznos od 53.074,74 KM, sa zakonskom zateznom kamatom od 17.02.2012. godine do isplate, te da im naknadi troškove postupka u iznosu od 20.534,75 KM, sa zakonskom zateznom kamatom od istog datuma do isplate. Sa dijelom zahtjeva za kamatu i troškove postupka, preko dosuđenog iznosa, tužitelji su odbijeni.

Presudom Okružnog suda u Banjaluci broj: 71 0 P 048191 12 Gž 2 od 14.5.2013. godine žalba tuženog je djelimično uvažena i prvostepena presuda preinačena u pobijanom dosuđujućem dijelu tako da je obavezan tuženi da

prvotužitelju isplati iznos od 21.613,34 KM (umjesto iznosa od 25.434,06 KM) a drugotužitelju iznos od 45.098,96 KM (umjesto iznosa od 53.074,74 KM), te da im nadoknati troškove postupka u iznosu od 17.319,00 KM (umjesto iznosa od 20.534,75 KM), sa zakonskom zateznom kamatom od 17.02.2011. godine do isplate, dok je žalba tužitelja odbijena i prvostepena presuda potvrđena u odbijajućem dijelu odluke o zakonskim zateznim kamata počev od 28.3.2003. godine do 17.12.2012. godine i odbijen zahtjev tužitelja za naknadu troškova žalbenog postupka.

Blagovremenom revizijom tužitelji pobijaju drugostepenu odluku u dijelu kojim je odbijen njihov zahtjev za isplatu zakonske zatezne kamate na dosuđene iznose za period od 28.3.2003. do 17.12.2012. godine, zbog pogrešne primjene materijalnog prava, te predlažu da se osporena presuda preinači tako da se zakonska zatezna kamata dosudi i za ovaj period.

Tuženi blagovremenom revizijom pobija drugostepenu odluku u dosuđujućem dijelu, zbog povrede odredaba parničnog postupka, prekoračenja tužbenog zahtjeva i pogrešne primjene materijalnog prava. Predlaže da se osporena presuda preinači tako da se odbiju zahtjevi oba tužitelja u cjelini i oni obavežu de mu naknade troškove postupka na jednake dijelove ili da se ta presuda ukine i predmet vrati na ponovno suđenje.

Nije odgovoreno na revizije.

Revizije su djelimično osnovane.

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužitelja da im tuženi vrati sredstva data kao zalog za obezbjeđenje vraćanja kratkoročnog kredita koji je on podigao, a kako je položeni iznos zaloga u toku postupka vraćen, zahtjev je uređen tako da se traži zakonska zatezna kamata od dana kada su sredstva deponovana kod banke na ime zaloga do dana vraćanja tih sredstva (28.3.2003. godine), a na tako obračunatu kamatu u apsolutnom iznosu (koja je postala glavni zahtjev) dalju kamatu od dana plaćanja glavnice tj. 28.3.2003. godine do isplate.

Raspravljajući o postavljenim zahtjevima, provođenjem odgovarajućih dokaza i na osnovu navoda parničnih stranaka, prvostepeni sud je utvrdio da su Z. K. banka AD B. L. (u daljem tekstu: banka), kao davalac kredita i tuženi kao korisnik kredita zaključili tri ugovora o kratkoročnom kreditu broj: 151-93-531-9 od 27.12.2000. godine na iznosu od 60.000,00 KM; broj: 151-93-585-8 od 23.01.2001. godine na iznos od 65.000,00 KM i broj: 151-93-600-5 od 08.2.2001. godine na iznos od 60.000,00 KM. Radi obezbjeđenja vraćanja tih kredita zaključena su i tri ugovora o zalogu (na iznose u vrijednosti datih kratkoročnih kredita) i to ugovor o zalogu broj: 09-469/00 od 27.12.2000. godine, broj: 09-056/01 od 23.01.2001. godine i ugovor broj: 09-108/01 od 08.02.2001. godine, sa rokom trajanja zaloga do ispunjenja obezbjeđenog potraživanja (vraćanja kredita), te je regulisano da zajmoprimac (banka koja je dala kredit) može zadržati predmet zaloga za sebe u propisanoj vrijednosti istoga, utvrđenoj prema cijenama na tržištu ili isti prodati na javnoj prodaji, ukoliko njegovo potraživanje ne bude namireno o dospelosti. Prvi ugovor o zalogu od 27.12.2000. godine, za obezbjeđenje vraćanja prvog kredita, od istog datuma, u iznosu od 60.000,00 KM, zaključen je između tuženog kao zalogodavca i banke (davaoca

kredita) kao zalogoprimca. Ostala dva ugovora o zalogu zaključena su između banke i drugotuženog Z. L., kao zalagodavca.

Tuženi nije vratio iznose dobijene od banke na ime naprijed navedenih kratkoročnih kredita, te se banka, saglasno zaključenim ugovorima o zalogu, naplatila iz založenih sredstava, dana 11.10.2001. godine.

Slijedom tih činjenica koje nisu ni sporne među parničnim strankama, prvotužitelj je dana 23.7.2002. godine podigao tužbu sa zahtjevom da se obaveže tuženi da mu isplati iznos od 185.000,00 KM (iznosi dati na ime zaloga) sa zakonskom zateznom kamatom od dana davanja banci svakog pojedinog iznosa na ime zaloga. Nije sporno da je tuženi dana 28.3.2003. godine, nakon što mu je tužba prvotuženog dostavljena na odgovor (prema priloženoj dostavnici, tužba dostavljena 14.10.2002. godine, slijedom čega ne stoji navodi tuženog da je plaćanje izvršeno prije utuženja) isplatio tužitelju V. M. iznos od 60.000,00 KM. Istog dana je i Z. L., koji se kasnije, uređenom tužbom na ročištu održanom 19.6.2003. godine, pridružio ovom postupku kao drugotužitelj, isplatio iznos od 60.000,00 i 65.000,00 KM. Na istom ročištu (19.6.2003. godine) tužba je uređena i u pogledu predmeta spora, tako da je zahtjevana isplata zatezne kamate na isplaćene iznose, za period od kada su predmetni novčani iznosi deponovani kod banke na ime zaloga do dana vraćanja tih iznosa tužiteljima, sa daljom kamatom na tako obračunate iznose od dana kada je plaćanje glavnice izvršeno (28.3.2003. godine) do dana isplate. Zahtjev je konačno (nakon izvršenog vještačenja) uređen (i o takvim zahtjevima je suđeno pobijanim presudama) na ročištu održanom 27.02.2009. godine na način da su tužitelji tražili isplatu zatezne kamate u tačno navedenom apsolutnom novčanom iznosu – prvotužitelj zahtjevajući isplatu iznosa od 25.434,06 KM, a drugotužitelj iznos od 53.074,74 KM, sa daljom (takozvanom procesnom) kamatom od 28.3.2003. godine do isplate.

Prvostepeni sud je udovoljio zahtjevima tužitelja u pogledu glavnog zahtjeva koji se odnosio na obračunatu zateznu kamatu, a na ove iznose je dosudio dalju procesnu kamatu samo od dana presuđenja (17.02.2012. godine) do isplate, uz obrazloženje da su tužitelji zbog nemogućnosti da raspolažu deponovanim sredstvima pretrpili štetu koja se ogleda upravo u zateznoj kamati obračunatoj od dana deponovanja sredstava do dana njihovog vraćanja, te da imaju pravo i na procesnu kamatu i to samo od dana presuđenja, jer je tek tada utvrđena obaveza naknade štete i tuženi saznao za tu obavezu kao i njenu visinu. Odluku je temeljio na odredbama Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, br. 29/78, 39/85 i 57/89 te „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 17/93, 3/96, 39/03 i 94/04 - u daljem tekstu: ZOO) – član 966. i člana 980. stav 1. (koji govore o ugovoru o zalogu), te član 277. stav 1. i 279. stav 2. koje se odnose na zateznu kamatu i član 218. (izdatak za drugog).

Odlučujući o žalbama stranaka drugostepeni sud je u smislu odredbe člana 217. stav 2. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13 - u daljem tekstu: ZPP) održao raspravu u cilju dopune činjeničnog stanja relevantnog za donošenje odluke i pravilnu primjenu materijalnog prava. Radi utvrđivanja visine zakonske zatezne kamate čiju isplatu zahtjevaju tužitelji, proveo je dopunsko vještačenje po vještaku Lj. G., koja je vještačila i u prvostepenom postupku računajući traženu kamatu od dana deponovanja sredstava (na ime zaloga) kod banke do dana vraćanja tog iznosa tužiteljima, na osnovu kojeg nalaza je i sudio prvostepeni sud. Pred drugostepenim sudom vještak je svoj nalaz dopunila tako što je traženu kamatu obračunala na dva načina – od dana kada je kredit, koji je bio obezbjeđen zalogom, trebao biti vraćen i od dana kada je banka

založena sredstva iskoristila kao naplatu datog kredita (11.10.2001. godine). Prihvatajući u suštini zaključke prvostepenog suda, drugostepeni sud, djelimičnim usvajanjem žalbe tuženog, preinačava prvostepenu presudu u pogledu glavnog zahtjeva, a stim u vezi i odluku o troškovima postupka, pa traženu kamatu dosuđuje u iznosima obračunatim za period od kada je kredite trebalo vratiti do dana vraćanja založenih iznosa tužiteljima. Budući da je na taj način dosudio iznose manje od zahtjevanih i onih dosuđenih prvostepenom presudom, ne stoji tvrdnja iz revizije tuženog da je došlo do prekoračenja tužbenog zahtjeva. Žalbu tužitelja odbija i potvrđuje prvostepenu presudu u dijelu kojim je suđeno o zakonskoj zateznoj kamati (procesnoj kamati) na dosuđene iznose.

Drugostepena presuda nije u svemu pravilna i zakonita, pa je, djelimičnim usvajanjem revizija stranaka, suđeno kao u izreci iz slijedećih razloga.

Odredbom člana 966. ZOO propisano je da se ugovorom o zalogu obavezuje dužnik ili neko treći (zalagodavac) prema vjerovniku (zalogoprimac) da mu preda neku pokretnu stvar na kojoj postoji pravo vlasništva da bi se prije ostalih vjerovnika mogao naplatiti iz njene vrijednosti, ako mu potraživanje ne bude isplaćeno o dospelosti, a vjerovnik se obavezuje da primljenu stvar čuva i nakon prestanka svog potraživanja vrati neoštećenu zalagodavcu. Predmet zaloga može biti i novac, saglasno odredbi člana 993. stav 3. ZOO, u kojem slučaju zalogoprimac može potraživanje koje se obezbjeđuje zalogom naplatiti iz založenog novčanog iznosa, a eventualni ostatak vratiti zalagodavcu.

Nema sumnje, o čemu svjedoče i zaključeni ugovori od 23.01. i 08.2.2001. godine, da su banka (kao zalogoprimac) i drugotužitelj, kao treće lice (zalagodavac) zaključili ugovore o zalogu, kako taj ugovor karakterišu naprijed citirane zakonske odredbe, radi obezbjeđenja kredita koje je banka dala tuženom; da je drugotužitelj predmet zaloga – određene novčane iznose, deponovao kod banke; da je banka saglasno tom ugovoru imala pravo namiriti se iz deponovanih sredstava, jer tuženi nije kredit vratio po dospelosti.

Dakle, radi se o ugovorima zaključenim između banke i drugotužitelja (i tiče se samo njih) koji je stvorio obaveze za ugovarače, a ne i za tuženog, bez obzira što je vraćanje njegovog kredita obezbjeđeno tim zalogom. Naime, iz utvrđenog činjeničnog stanja ne proizlazi da je tuženi sa drugotužiteljem zaključio bilo kakav pravni posao prema kojem bi se konstituisala neka njegova obaveza u odnosu na drugotužitelja povodom predmetnog zaloga.

Saglasno roku, utvrđenom ugovorima o zalogu, banka je imala pravo da založena sredstva zadrži do ispunjenja obezbjeđenog potraživanja (do vraćanja kredita), te da se iz tog iznosa naplati ako kredit ne bude vraćen u roku. Tuženi nije vratio kredit u roku. Banka se naplatila iz založenih sredstava dana 11.10.2001. godine. Na taj način je drugotužitelj učinio izdatak za tuženog (otplatio njegove kredite), pa je došlo do jednog od oblika sticanja bez osnova (član 210. ZOO) o kojem govori odredba člana 218. istog zakona. Pri tome valja reći (kao odgovor na tvrdnju tuženog da nije ostvario nikakvu korist na teret imovine drugotuženog), da se sticanje bez osnova može manifestovati ne samo u povećanju imovine već i u njenoj (neopravdanoj) uštedi na teret oštećenog, kakvu uštedu svakako predstavlja činjenica da tuženi nije vratio kredit koji je za njega platio drugotužitelj.

Dakle, do sticanja bez osnova na strani tuženog a na teret imovine drugotužitelja, došlo je u trenutku kada je banka založena sredstva iskoristila za namirenje zalogom obezbjeđenog kredita i tada je drugotužitelj stekao pravo da zahtjeva vraćanje tog iznosa od tuženog (a tuženi obavezu da ga vrati) u smislu odredbe člana 210. i 218. ZOO, sa zateznom kamatom, kako propisuje odredba člana 277. stav 1. u vezi sa članom 214. ZOO.

Kako je taj iznos vraćen tek 28.3.2003. godine, slijedom izloženog, traženu zateznu kamatu je valjalo računati od 11.10.2001. godine (kada je došlo do sticanja bez osnova) do dana plaćanja, što predstavlja iznos dosuđen ovom presudom, obračunat za taj period od strane vještaka financijske struke, čijem nalazu u pogledu načina obračuna i utvrđene visine, parnične stranke nisu prigovarale.

Ova parnica je počela teći po zahtjevu za isplatu glavnog potraživanja, iznosa datih na ime zaloga (glavnica), sa pripadajućom zateznom kamatom. Kada se tužbom potražuje glavnica i zatezna kamata, ne može se, suprotno tvrdnji tužitelja, na ove iznose zahtjevati još i procesna kamata (niti je ona prvobitno postavljenim tužbenim zahtjevom tražena). Tuženi je drugotuženom isplatio glavno potraživanje. Slijedom toga je tužba uređena tako da je zahtjevana isplata samo obračunate zatezne kamate, kao glavnog potraživanja, sa procesnom kamatom.

Na iznos neisplaćene kamate može se, prema odredbi člana 279. stav 2. ZOO, zahtjevati zatezna kamata (procesna kamata), samo od dana kada je sudu podnesen zahtjev za njenu isplatu. Zahtjev za isplatu procesne kamate u ovom postupku drugotužitelj je postavio uređenom tužbom na ročištu održanom 19.6.2003. godine. Ranije nije ni mogao jer se tek tada uključio u ovu parnicu kao tužitelj. Prema tome, saglasno citiranoj zakonskoj odredbi, traženu procesnu kamatu je valjalo dosuditi od dana stavljanja takvog zahtjeva kako je to, djelimičnim usvajanjem revizije tužitelja, učinjeno ovom presudom.

Nasuprot prednjem, zahtjev prvotužitelja, po ocjeni ovog suda, nije uopšte osnovan.

Ugovor o zalogu broj: 09-469/00 od 27.12.2000. godine, na kojem ovaj tužitelj temelji svoj tužbeni zahtjev, zaključen je između banke, kao zalogoprimca i pravnog prednika tuženog, kao zalogodavca. Taj ugovor je za tuženog zaključio, potpisao i ovjerio pečatom preduzeća prvotužitelj V. M. kao zakonski zastupnik (što je i navedeno u ugovoru) koji je tada bio direktor tuženog. Prema tome, saglasno odredbama tog ugovora, zalog u visini od 60.000,00 KM, kod banke je deponovao tuženi a ne prvotužitelj kao fizičko lice u svoje ime i za svoj račun. Iz tog razloga prvotužitelj nema valjanog pravnog osnova temeljem kojeg bi od tuženog mogao zahtjevati vraćanje ovog iznosa, a pogotovo zakonsku zateznu kamatu na taj iznos. Drugačijem zaključku ne doprinosi ni činjenica da mu je je tuženi isplatio ovaj iznos dana 28.3.2003. godine, koju su nižestepeni sudovi okarakterisali kao priznanje duga. Naime, čak i ako se radi o priznanju duga, budući da se plaćanjem glavnog duga ne priznaje i potraživanje kamata (kakav zahtjev je konačno stavljen u ovom postupku), potraživanje prvotužitelja se ukazuje neosnovanim. Ovo tim prije što on tokom postupka nije ni tvrdio da je založeni novčani iznos bio njegovo vlasništvo. Upravo je, već u tužbi i tokom postupka (a u tom pravcu ide i iskaz svjedoka D. J.) tvrdio da su svi založeni novčani iznosi pripadali drugotužitelju Z. L., slijedom čega prvotužitelj nije dokazao ni neki drugi pravni osnov temeljem kojeg bi bio legitimisan tražiti isplatu zatezne kamate na vraćeni iznos.

Kada sud preinači ili djelimično preinači odluku protiv koje je podnesen pravni lijek, saglasno odredbi člana 397. stav 2. ZPP, odlučiće o troškovima cijelog postupka. O zahtjevu za naknadu troškova sud će odlučiti u presudi ili rješenju kojim se završava postupak pred tim sudom (član 396. stav 3. ZPP). Troškovi se dosuđuju prema uspjehu u parnici. Stranka koja u cjelini izgubi spor dužna je da protivnoj strani naknadi troškove, a u slučaju djelimičnog uspjeha naknađuje se samo srazmjerni dio troškova (član 386. stav 1. i 2. ZPP).

Prvotuzitelj je, kao jedan od suparničara na tužilačkoj strani, izgubio spor, pa je dužan tuženom naknaditi troškove postupka. Suparničari u pravilu (član 393. stav 1. ZPP) snose troškove na jednake dijelove. Međutim, prema stavu 2. iste zakonske odredbe, ako postoji znatna razlika (a u konkretnom slučaju postoji) u pogledu njihovog udjela u predmetu spora, sud će prema srazmjeri tog udjela odrediti koliki će dio troškova naknaditi svaki od suparničara. Udio prvotuzitelja u predmetu spora, s obzirom na novčane iznose čiju isplatu su zahtjevala oba tužitelja, predstavlja jednu trećinu.

Troškovi tuženog su uzrokovani angažovanjem punomoćnika advokata. Zahtjev za njihovu naknadu opredjeljeno je postavljen na ročištu održanom 16.01.2012. godine, u iznosu od 10.932,50 KM. Ovi troškovi su pravilno obračunati, na osnovu do tada preduzetih radnji u postupku, u skladu sa odredbama Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad advokata („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 68/05 – u daljem tekstu: AT). Kada se tome dodaju troškovi žalbenog postupka (dva održana ročišta pred drugostepenim sudom po 875,00 KM i iznos od 1.125,00 KM za sastavljanje žalbe), te troškovi sastava revizije od 1.125,00 KM, dobije se ukupan iznos troškova (koje je tužitelj imao i čiju isplatu je zahtjevao opredjeljenim zahtjevima) od 14.932,50 KM. Trećina tog iznosa predstavlja vrijednost od 4.977,50 KM koju prvotuzitelj, saglasno naprijed citiranim odredbama ZPP, treba naknaditi tuženom.

Odluka da ostale troškove (preko dosuđenog iznosa na teret prvotuzitelja) tuženi snosi sam, te da i drugotuzitelj sam snosi svoje troškove postupka, temeljena je na odredbi člana 386. stav 2. ZPP, jer je ovaj sud ocijenio, imajući u vidu udio drugotuzitelja u predmetu spora, odnosno novčanu vrijednost njegovog zahtjeva i konačnu odluku o tom zahtjevu, da je uspjeh ovih stranaka u sporu podjednak.

Iz naprijed navedenih razloga riješeno je kao u izreci na osnovu odredbe člana 248. ZPP, te člana 250. stav 1. istog zakona.

Predsjednik vijeća
Darko Osmić

Za tačnost otpavka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarne
Amila Podrašćić